

Nr. 5

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja

Tänapäeva naise
Emmy Freundlich.

SISUKORD: 1. Ema ja elu pühaduse kaitse. 2. Naisliikumine ja Nõukogude-Vene naine. 3. Kirjanduslik veste. 4. Eesti Tubib ja tema Madame Marrokechis. 5. Armastus (järg ja lõpp). 6. Pilk kuristiku põhja. 7. Natuke Hollandist. 8. Tänapäeva naise. 9. Kroonika.

Mai 1931

TALLINN

Hind 20 senti

„Naiste Hääl“

Eesti Naisliidu häälekandja. Ilmub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK   Väljaandja: EESTI NAISLIIT
Toimetaja kodune aadress: Suur Roosikrantsi 4-1. Tel. 13-91.
Toimetus ja talitus asub: TALLINN, RATASKAEVU T. 22. TELEF. 433-26.
Avatud kella 12-2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

TELLIMISE HIND

1 aasta peale . . . Kr. 2.—
 $\frac{1}{2}$ aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine . . . „ 3.—

KUULUTUSE HIND:

1 lehekülge . . . . Kr. 30.—
 $\frac{1}{2}$ lehekülge . . . . „ 20.—
 $\frac{1}{4}$ lehekülge . . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naise ga“ — aastas Kr. 5.—, $\frac{1}{2}$ aastas Kr. 2.75.

Üksiknumbri hind 20 senti.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu
Häälekandja

Ilmub
üks kord kuus

TELLIMISE HIND:
1 aasta peale . . . Kr. 2.—
1/2 aasta peale . . . „ 1.20
Väljamaa tellimine „ 3.—

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, RATASKAEVU TÄN. 22
Avatud kella 12—2   Telefon 433-26
Üksiknumbri hind 20 senti

KUULUTUSTE HIND:
1 lehekülge . . . Kr. 30.—
1/2 lehekülge . . . „ 20.—
1/4 lehekülge . . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, 1/2 aastas Kr. 2.75

Mai 1931

Nr. 5

V aastakäik

Ema ja elu pühaduse kaitse.

I

Veel käesoleva riigikogu sügisesel istungjärgul on ette näha kriminaalseadustiku uuele läbivaatamisele tulekut. Eriliselt naisi puudutab selles abordi kohta käiv osa, mis juba eelmisel harutlusel tekitas rohkesti mõtetelahkuminekuid. Kuna selles väljendust leiavad põhimõtted, mis on kantud maksvast vaatest ning hindamisest naise ja ema suhtes, on tähtis, et just naised igakülgsest tundma õpiksid seda küsimust ja täiele selgusele jõuaksid, mis nendel õigus ja kohus on oodata ühelt nende luusse ja lihasse lõikavalt seaduselt.

Maksev abordiseadus, niisamuti ka uues seadustikus vastav osa tunnistavad elu pühadust. Olen veendunud, et ükski naine selle põhimõtte vastu ei saa ega taha hakata vaidlema. Kui aga siiski mõtisklusi tekib selle ümber, siis puudutavad need küsimust, kuidas seda näiliselt nii kõrget ja puutumatut elu pühaduse kaitsmise põhimõtet käsitletakse ainult meeste poolt ja meeste mõtlemislaadist kantud seaduse poolt ning kuidas niisugune ühekülgne elu pühaduse ja puutumatus põhimõte välja näeb üleviiduna tegelikku, igapäevasesse ellu ja inimlikkusesse vahakordadesse.

Kõigepealt ei saa mõtleja naine jätta konstateerimata sügavat vastolu teoreetiliselt kuulutatavate kõrgete põhimõtete ja tegeliku elu vahel. Võetagu kõigepealt vaatlusele kas või seda kõrgeltkõlblist naise juhatamist tema loomulikkude ülesannete juure, mida naisele igal parajal ja ka mitteparajal juhul meele tuletatakse. See on põhimõte, et naise pühaim kohus ja kõrgeim ülesanne on olla ema.

Victor Margueritte toob oma raamatus „Sinu keha kuulub sulle“ kirjandusliku, kuid ka tegelikus elus väga mõeldava näite sellest, otse häbista-

vast alandusest, mis naisele kui emale osaks saab maksva seadusandluse poolt. Oletame temaga ühes, et tütarlaps ära vägistatakse teeröövli poolt ja röövel selle teo eest surma mõistetakse, siis naine siiski on sunnitud temasse vastu ta tahtmist istutatud ja teadupärast alaväärtuslikku elu välja kandma. Röövli seeme on niisugusel juhul seadustega kaitsvat pühadus, naise elu pühadus, tema hing, tema ematunded ei maksa midagi seaduste ees. Sest kui ta end püüab vabastada endale häbistavast ihuviljast, satub ta paratamatult elu pühadust kaitsva paragrahvi alla. Siit selgub, et ka niisugune näiliselt kõrge põhimõte, nagu elu pühadus, võib saada väga suhteliseks ja isegi väga kahtlaseks asjaks.

Vahakordi edasi harutledes võib aga naine leida veel teisigi kisendavaid vastuoksusi näiliselt kõrgete ja ilusate põhimõtete ja tegeliku elu vahel. Kõigepealt peab ta tundma, et ühiskonnal mingit sümpaatiat pole tema kui ema suhtes. Teda tunnustatakse küll mehenaisena ja ühe mehe laste emana, mitte aga emana üldse. Ei võimalda ühiskond temale ka kuidagi oma emakohuste täitmist, välja minnes põhimõttest, et naine peab võima olla ema. Naine saab olla ema ja täita oma emakohuseid alles mehe heatahtlikul toetusel. Kui sellele vastatakse, et see sünnib perekonna kui praeguse ühiskonna algraku huvides ja et lapsele peab olema kindlustatud ka isa, siis leiame ka selle põhimõtte tegeliku tarvitamise juures ebaloogilisusi, kuna jääb rõhutamata, et mehe püha kohus ja kõrgeim ülesanne on olla isa. Mees võib isa olla oma vabal tahtel, naine aga peab ema olema ilmtingimata.

Missuguseid traagilisi tulemusi niisugune ainuüksi ema vastutust rõhutav mõtlemisviis võib anda,

näitab üks tegelikust elust juhuslikult haaratud näide. Vallaline naine, teenijatüdruk talus, sünnitab heinaküünis. Sünnitus on raske ja ta minestab sealjuures. Kui ta ärkab, on lapsuke külmunud. Lapse laip kaenlas, veab ema enda kuidagi jälle tagasi oma asemele, kus ta aga verest tühjaks jookseb. Jäänud see õnnetu ema ellu, oleks ta elu pühaduse kaitsja paragrahvi alla sattunud sellepärast, et ta oma väeti lapsukese kaitseta jättis, mispärast see suri. Nüüd, kus ema ise surnud, vaikib elu pühadust kaitsja paragrahv. Vaikib sellepärast, et vastutuse kandjat enam ei leidu. Elu pühadust kaitsev paragrahv on kaunis põhjalik. Ta võtab elu oma kaitse alla juba lootena, silmapilgust peale, mil on sündinud sigitus. Ta ei võta aga oma alla ema elu pühaduse kaitset ega söanda minna niikaugele, et ta kaasvastutuse loote puutumatus eest paneks mehele. Kõnesoleva paragrahvi tegijad, kes kahtlemata on juhitud kõrgest aatelikkusest, ei märka aga, kuidas nad siin vastollu satuvad iseenestega ja ema kaitseta jättes, teda ainuvastutajaks tehes, elult, mille pühadust nad näiliselt nii väga tahavad kaitsta, võtavad eeldused tema õigusepäraseks arenemiseks.

Mees, kelle külvatud elu kõnesoleval juhul leidis nii õnnetu lõpu, kaasa tõmmates veel ühe naise elu, ei tarvitse tunda südametunnistuse piina ega teda ei ähvarda ka elu pühadust kaitsev paragrahv. Ta on täiesti puhas ning etteheitetu. Ei miski asi takista teda jätkamast sedasama ja samasse olukorda saatmast teist või kolmat naist. Nii siis aja-järgul, mil otse giljontinliku valjusega valitseb elu pühadust kaitsev paragrahv, võib mees, kes oskab, siin kõige otsekohesemas mõttes sammuda üle surnukehade, üle oma naiste ja laste surnukehade. Seda lubab paragrahv. Elu peab olema püha, kuid ainult naisele, mitte mehele, ütleb maksev seadus, mille jätkamist me näeme uues kriminaalseadustikus abordiparagrahvides. Enam katmata ei saa kuski esineda see „ülimehelikkus“, mis valitseb meie seadusandlust. See on seadusandlus, juhitud kõige häbitumal kujul nõrgemate nõrgestamisele ja tugevate tugevdamisele, seda aga ülilõplise põhimõtte mantli all.

Niisugune on olukord väljaspool seaduslikku

abielu. Kui me aga arvame, et seespool abielu olukord palju erineb sellest, siis eksime. Meil ei tarvitse end aga lasta petta ilusast kõlblisest mantlist, mis siinkohal jällegi ette riputatakse tugevama ülevõimule. Elu pühadus on ka abielus kaitstud, kusjuures aga vähe hoolitsetakse naise ja ema elu pühadusest. Loodus oma ürgses sigimistungis ja mees oma füüsilise, majandusliku, seadustega kaitstud ülevõimuga mängivad siin mõnikord otse kohutava mängu naise ja emaga, mängu, mille karmide reeglite tundmaõppimine avastab vast suurima lehekülje inimlikkude kannatuste raamatus.

Väga sagedasti on just naised, kel kõige paremad eeldused ja omadused emakssaamiseks, ühtlasi ka suurimad kannatajad, kuna üleliigse sigivuse needus neid oma pihtide vahelt lahti ei lase aastakümnete kaupa. Vaevalt saab niisugune naine kunagi lahti üksteisele otse sunnitööpärase paratamatusega järgnevatest rasedustest ja ta oleks mitmekümnepealise lastepere ema, kui ta ahastuses abi ei otsiks tegudest, millega ta eksib elu pühadust kaitsva paragrahvi vastu. Sealjuures ei tule niisugusele paljupiinatud emale appi ühiskond, väga paljudel juhtudel peab ta isegi peale oma sünniorjuse veel kandma perekonna ülespidamise hankimise raskused. Kuid palk ei suurene perekonnaliigete arvu järele, praegune ühiskond ei rõhuta mehele maksetava palga juures sugugi, et see on määratud ka perekonna ülespidamiseks, mispärast vähema kohusetundega mees oma teenitud palga loeb oma eraomanduseks, millega ta võib talitada oma heaksarvamise järele, ega ole kohustatud selle tarvitamisest aru andma perekonnale.

Väga sagedasti peab naine end tundma suurima süüdlasena uue raseduse puhul ning vastu võtma mehe viha peale füüsiliste kannatuste. Berliini naistevanglas sünnitas hiljuti keegi naine oma seitsmenda lapse. Kui vangla valitsus temale tuli oma osavõttu ja kaastunnet avaldama sel puhul, et ta niisuguses olukorras peab lapsele elu andma, selgus, et see on naisel olnud esimene sünnitus, mille valusid pole saatnud ühtlasi ka mehe rusika ja jalahoovid. Need on pilved emaõnne taevas, mis seal küll suudavad esile kutsuda päiksevarjutuse.

Helmi Jansen.

Naisliikumine ja Nõukogude Vene naine.

Toome allpool huvitava ülevaate meile seni vähe tuntud praeguse vene naise seaduslikust seisukorrast. Toimetus, teades, et tänapäeva Venemaal tegelik elu paljuis asjus lahku läheb ilusatest seadustest, ei saa täies ulatuses jagada autori optimistlikku seisukohta. Vene praeguste seadustega tutvumise otstarbel anname aga heal meel kirjutusele ruumi.

Tundub, nagu oleks tänapäeva Venemaal ainult fanaatilised pooldajad, kes kõike, mis seal sünnib ülistavad, või fanaatilised vastased, kes kõik seal oleva hukka mõistavad. Objek-

tiivseid vaatlejaid ei ole, nad kaovad, kas pooldajate või vastaste leeri. Kahtlemata on selles süüdi Venemaa usk maailma revolutsioonisse ja selle propaganda võõrastes riikides, mis on

ühtlasi aaga suuremaid Nõukogude poliitika vigu. Nõukogude kord ei ole sunnirevolutsiooni teel teistesse riikidesse ülekantav. Iga maa ja riik läheb ise oma arenemisteed. Ning oleks mõistlikum, kui Venemaa propaganda peale kulutatavaid miljoneid ja inimtööjõudu otstarbekohasemalt oma riikluse ülesehitamise tööle rakendaks. See oleks vast parem propaganda abinõu. Ja kaoks ka üldine nii väline, kui sise mine põlgus Nõukogude vastu.

Meil on teada, et see mis praeguses Venes sünnib on kõik täiesti uus, seni mujal katsetamatu teooria. On teada, et Venemaa on poliitiliselt ja majanduslikult ümber kujutat, samuti sotsiaal- ja naisõiguslikult. Kuid tihti peale on aga meil Vene oludest täiesti vähikulikud ettekujutused, isegi fantastilised. Ja samuti fantastiline on meie ettekujutus Vene naisest ja perekonnast. On ju olemas isegi arvamine, et neid kumbagit seal ei olevat — naine olla mehistanud ja perekond riigistanud. Võib olla on muutunud küll arusaamine naiselikkuse ja perekonna mõistetest. See on arusaadav, sest need mõisted on muutlikud ja arenevad käsikäes ühiskonna ja ajaga. Kuid nende kadu tähendaks inimeste ürginstinktide kadu, millist ei saa aga põhjustada ükski revolutsioon ega seadus.

Alljärgnev oleks katse anda ligikaudset pilti nii naisest kui perekonnast Nõukogudemaaal.

Ei ole põhjust idealiseerida. Vastuoksa, oleme ju teadlikud, et Venes on lammutatud hiigla ehitus, mis kandis nime — tsaristlik rehiim ja on teoksil uus hiigla ülesehituse projekt, millised mõlemad on võtnud rahvalt rohkem moraalset kui ka ainelist jõudu, kui ta seda praegu anda suudab. Ja seepärast projekti detaalid jäävad kahtlemata tulevastele põlvedele siluda. Ning praegune tegelik olukord jätab ehk paljugi soovida.

Kui vaadata Nõukogude-Vene naise ja perekonna õiguslist seisukorda üksikasjaliselt vastavate seaduste järele, siis ei leia meie suureks imestuseks palju midagi absoluutselt uut. See kõik on omis osades siin-seal teistes riikides juba läbiviidud. Ainult omas tervikus on ta uus. Uudsuste kogu on suurem kui mujal. Veel vähem on aga põhjust imestada, kui asja juure astume puht feministiliselt ja seaduspoliitiliselt seisukohalt. Sakslane Schwabach ütleb Nõukogude-Vene perekonnaseaduse kohta, et seal on täidetud pea kõigis punktides ja peaaegu sõnasõnalt saksa naisliikumise põlts esitatud Saksa perekonnaõiguse reformi nõuded¹⁾.

Riik oma ülemvõimuga ei sega end abielulistesse vahekordadesse ja ta sanktsioneeris seadusandlisel teel, et abielu on puht tsiviilõigusline lepinguline vahekord, armastuse ja peamiselt vastastikusel kohustusel üksteisele kuuluda.

Abielu sõlmitakse registreerimise teel. Abielu takistuste hulgas on huvitav märkida, et Venes peale harilikku takistuste abielusõlmimisel on veel asjaolu, kui üks pool seisab faktilises ehk vabas, s. o. mitleregistreeritud abielus.

Faktilist abielu võib kohus tunnustada seaduslikuks abieluks. Aluseks on kooselu fakt, kus juures peab olema, või on olnud ühine majapidamine ehk sellekohane väljaastumine kolmandate isikute ees. Selle normiga on mehe ja naise kooselu võimalikkude tagajärgede — laste huvisid silmas peetud. Sest olgugi, et vallaslapse seisukord seaduses on täiesti ühetahuline abielulise lapse omaga, on võimalusega faktilist abielu seaduslikuks tunnustada kistud maha viimane vahe nende juures ja nimelt see, mis põhjustab väljaspool abielu sündinud lapse nimetuse.

Lähtudes seisukohast, et abielu on puht lepinguline vahekord kahe isiku — mehe ja naise vahel, mis sõlmitakse registreerimise teel, on Venes see põhimõte järjekindlalt läbi viidud kuni abielu lahutuseni. Riik seaduse jõul ei sunni abikaasasid edasi jätkama abielu, mis neile vastumeelseks ja raskeks on läinud. Abielu lahutus on lubatud nii kumbagi abikaasa ühisel soovil, kui ka ühe abikaasa ühekülgsel soovil. — Viimasega on kahtlemata Nõukogude-Venes positiivne seadusandlus kaugemale läinud, kui kuskil mujal maal. Uuemas kodanised seadusandlused on küll n. n. süüküsimuse ja abielu lahutuste põhjuste esile toomise osaliselt kaotanud, kuid siiski lubavad vabat abielulahutust ainult poolte ühisel soovil.

Abielulahutuse asjaajamine toimub identselt abielu sõlmimisele — registreerimise asutuses. On abielu faktiliselt lõppenud, võib kohus ka ilma abielulahutuse registreerimata, abielu lahutamaks tunnistada. Lahutada registreerimise teel võib nii registreeritud kui ka registreerimata abielu, kui viimane on, nagu ülal tähendatud, kohtupoolt abieluks tunnustatud.

Lahutuse registreerimisel pooled peavad teatama, millist nime nad tulevikus tahavad kanda. Kui kokkulepet ses küsimuses ei saavutata, jääb kumbkile tema vallaspõlve nime.

¹⁾ Erik Ernst Schwabach. — „Die Revolutionierung der Frau“ Der Neue Geisterverlag—Leipzig 1928. Lk. 146.

Koos abielu lahutusega lahendatakse ka laste küsimus, nimelt kellele abikaasadest jäävad lapsed ja kes neist ja mil määral maksab lastele kasvatuses raha. Samuti ka teise abikaasa ülespidamise suurus, kui viimane on töövõimetu. Kokkulepe selle üle kantakse abielulahutuste registreerimise raamatusse ja kumbki abikaasa saab väljavõtte sellest. Muutunud olukordel võib nõudekorras nõuda ülespidamise määra tõstmist.

Kui abielulahutuse registreerimisel laste ülespidamise üle kokulepet ei saavutata, otsustab küsimuse kohus nõude korras. Kus juures kohus peab kohe, nõudepalvet saades, enne asja sisulist arutamist, tegema määruse, arvesse võttes asjaolusid ja eriti laste huvisid, kes abikaasadest ja kui suurel määral peab ajutiselt, kuni asja otsustamiseni, maksma lastele ülespidamise raha, ja kelle juure abikaasadest jäävad ajutiselt lapsed.

Üldse on Nõukogude Vene Perekonna seadus võimalikult katsunud silmas pidada ema seisukorra kindlustamist, eriti aga laste huvisid. Ja on viinud naise ja mehe perekonnas täiesti ühele alusele, nii laste kasvatuslikes suhtes, kui ka nende endi vahekordades.

Vene naine on isiklikult, majanduslikult, sotsiaalselt ja poliitiliselt täiesti üheõiguline

mehega ja temast rippumatu. Vana tsaristlik abieluseadus andis mehele piiramatu õiguse naise tööjõu kasutamisel, mis loomulikult naise asetas perekonnas majanduslikult rippuvasse seisukorda. Uue seaduse järele on abikaasade varavahekordade korraldamisel selgelt väljendunud tendents, et naise kodust tööd mitte üksi nominell, vaid ka puht majanduslikult on kutsetööna hinnatud. Lähtudes seisukohalt, et naine peamiselt kodumajapidamisega ja lastekasvatusega seotud töötaja ja seega kahtlemata osa võtab perekonna ülespidamiseks vajalike tarvete muretsemisest ja kodus talitades loob takistamatu olukorra mehe väljaspool raha teenimiseks, nähtakse naises mehe teenitud sissetulekute kaasomanikku ja seepärast abielu kestel soetatud vara loetakse abikaasade ühiseks varanduseks ja abielu lõppedes kuulub ta jagamisele. Vara, mis abikaasad omavad enne abielu sõlmimist, jääb kumbki abikaasa erivaraks (varalahusus). Naisel jääb abielus oma vara ja selle sissetulekute üle piiramatu omaniku, s. o. kasutamise ja käsutamise õigus.

Koduse majapidamise korralduse määravad abikaasad kindlaks ühisel kokkulepel. Perekonna elukoha muutmine ei loo kohustust, et teine peab talle järgnema. Kutse ja tegevuse valikul on kumbki abikaasal täieline vabadus.

Kirjanduslik veste.

Kirjanduslikke uudiseid.

Möödunud aasta kirjandusliku toodangu tähelepanavamaid saavutusi on August Jakobsoni teosed: ainsad tol aastal, milledes peegeldub autori tugevat arenemist, eneseohjeldamist ja teadlikku suundumist kultuurilise ning distsiplineeritud loomise sihis.

Teame kõik, missugust tähelepanu äratas Jakobson oma esikteosega „Vaeste patuste alev” ja sellele järgnenud „Tuhkru hobuse” I ja II jaoga. Arvustus tunnustas üksmeelselt noore autori tugevat annet, ette heites talle ainult vormi- ja kompositsioonilisi puudusi. Üllatavalt lühikese aja jooksul on Jakobson vabanenud neist meie viimase aja kirjandusele nii iseloomustavaist puudustest; imeteldava tahtejõupingutusega on ta kirjutanud „Tuhkru hobuse” III jao, mis võrreldes kahe esimese jaoga, on tihe, napp ja stiilselt laitmatu. Kuid sellega leppimata, andis Jakobson aasta lõpul hoopis uuelaadilise, kogult tüseda romaani, mis kompositsiooni tiheduselt ja üleolevalt ainekäsitusel ületab kõik meil seninähtu. Jakobsoni suurt romaani „Kolme vaeva tee” võiks ni-

metada eesti esimeseks kompositsiooniliselt tõesti veatuks, täiesti läbimõeldud ja täiusliku järjekindlusega vormitud suureks romaaniks. See on seik, mis õigustab ootama Jakobsonilt veel väga palju, arvestades tema suurt annet, kujude loomise võimet ja fantaasiat.

Meie lugejate seisukohalt aga on „Kolme vaeva tee” tähelepanav peale muu eriti veel sellega, et see on psühholoogiline romaan naispeategelasega, kelle areng ja hukkimine manab esile naisi kui emasid ja kasvatajaid praegu nii põletavalt huvitavad tütarlaste kasvatamise küsimused ja nendega seotud raskesti lahendatavad pärilikkuseprobleemid. Jakobson jälgib teose peategelase Heleene kasvamist ja arenemist samm-sammult, valgustab tema saamis- ja sündimislugu, emapoolseid sugulasi ja lähemat ümbrust. Ta annab üksikasjalise ülevaate kitsarinnalisest, kopitanud kadakasaksikust kasvatuses, jälgib täisealiseks saava tüdruku ebamääraseid igatsusi ja rahutust, kirjeldab siis esimesi kokkupuuteid hoopis uut ja ümbruskonnale otse vastandlikku maailma esindava noormehega ja nende kokkupuudete katastroofilisi tagajärgi: pimesi andumist, noormehe juhusliku tuju tõttu sõlmitavat abielu, uut oludes mittekohtanemise seotud kannatusi, pettumust kiima-

Abikaasade nime küsimus on lahendatud Nõukogude Vene perekonna seaduses moodsamalt kui ühegi teise riigi seadusandluses. Nimelt ka siin ei sunni seadus, vaid on abikaasadel täieline kokkulepe vabadus. Abielu registreerimisel pooled teatavad ametnikule oma kokkuleppe, mille põhjal võivad jääda, kas kumbki eraldi oma vallaspõlve nime juure, või kanda ühise abielulise nimena, kas naise või mehe nime.

Abielunaise kodakondsuse küsimus on Nõukogude Venes lahendatud üldisel inimlikul üheõigusluse printsiibil. Kui isik, kes on S. S. S. R. kodakonduses, abiellub välismaalasega, jääb automaatselt neile kumbagile oma endine kodakondsus alale, kui nad ise registreerimisel ei avalda soovi teise abikaasa kodakondsus üle võtta.

Naise kodakondsuse küsimus on praegu rahvusvahelises ilmas aktiivsemaid küsimusi. Siin võitlevad peamiselt kaks printsiipi — perekonna ühtluse printsiip ja abikaasade üheõigusluse printsiip. Mineval aastal märtsi kuul Haagis peetud rahvusvahelisel konverentsil oli naise kodakondsuse küsimus päevakorral. Konverentsi vaielused käisid peamiselt kahe üleval tähendatud printsiibi vahel. Konverentsil võtsid palju sõna ka naised, kes olivad seal tehniliste ekspertidena. Nende vaielused käisid loomulikult üheõigusluse printsiibi poolt ja pe-

rekonna ühtluse printsiibi vastu. Kuid Haagi konverents osutus siiski kompromissiks kahe nimetatud printsiibi vahel ja seega kaugeltki ei rahuldanud feministe, kellele korrektiivid üheõigusluse põhimõtte alusel jäid tagajärjeta.

Üldiselt võib aga öelda, et üheõigusluse printsiip on arenemas perekonna ühtluse printsiibi kulul. Sellele on palju kaasa aidanud tegelik elu ja administratiiv praksis, kuid väga palju ka naisliikumine. Viimane on naise kodakondsuse küsimusele suhtunud väga hoogsalt. Ja naise seisukohalt vaadates on ka kodakondsuse küsimuse lahendamisel üheõigusluse alusel väga suur tähtsus. Sest kodakondsuse muutmine, peale passi muutmise, toob kaasa ka väga palju tsiviilõiguslisi tagajärgi. Teisest küljest ei ole automaatne naise kodakondsuse kaotamine kooskõlas asjaoluga, et naistel on kõik poliitilised õigused. Ja seda on peale sõda naistel pea igal pool. Kolmandaks on palju naisi praeguses ühiskonnas iseseisvais teenistuses väljaspool kodu. — Kui neist keegi juhtub abielluma välismaalastega ja automaatselt kaotab oma senise kodakondsuse, vallandatakse need naisametnikud kohtadelt. Neid raskusi, aga nõukogude naisel, abielludes välismaalasega karta ei ole.

Mis puutub laste ja vanemate vahetada, siis maksab ka siin vanemate täieline üheõiguslus. Kumbki vanem on vas-

liseks enesearmastajaks osutunud mehest... Heleene abielu ei tahaks nimetada tüübiliseks, kuid ses ilmneb enamik praegusel ajas sõlmitavatele abieludele saatuslikuks saavaid õnnetuid asjaolusid: iseloomude erinevus, temperamentide erinevus, kogemuste hulga erinevus, tahete ja tundelaadi erinevus. See abielu peab paratamatult purunema; autor laseb sellega koos puruneda ka naise, — alul hingeliselt, siis lõplikult hävides vabasurmas.

„Kolme vaeva tee” oma peaaegu teadusliku täpsusega ja kompositsioonilise põhjalikkusega annab masendavalt palju, sundides lugejat mitte ainult kaasa elama, vaid kaasa mõtlema, järeldama, otsustama. See pole raamat, mida võiks lugeda ajaviiteks; pigemini siis juba võib seda võtta õpetliku romaania; kuigi see pole vähimalgi määral tendents-kirjanduse liiki kuuluv. Ja õpetliku teosena tahaks seda soojalt soovitada kõigile mõtlevalle naistele, nii vanadele kui noortele.

Lõpetades möödunud aasta algupärase kirjandusliku toodangu vaatlust, puudutagem lühidalt veel üht romaani, mille peategelaseks on naine, nimelt Mats Mõtslase suurt romaani „Mäng”.

Vastandina eelvaadeldud kirjjanikule on Mõtslane tüübiline tendentskirjanik, ja tema romaanid on alati õpetliku tagamõttega. Aastate jooksul on

Mõtslane omandanud aina suuremat vilumust vormi ja huvitava intriigi loomise alal, nii et ta kaugeltki enam ei kirjuta romaanikujulisi juhtkirju nagu omal ajal, vaid pakub väga vastuvõetavat keskpärasele lugejale.

Kui n. n. paremad või tähtsamad kirjanikud sageli püüavad väljendada teatavat üleolekut keskpärasest, eriliste peente kirjanduslikkude nõueteta lugejast, siis Mõtslane ei põlga teda, vaid püüab teda paekuda ja veenda, taotlemata valitud vähemikule kirjutada „suuruse” nime. Ja tema „Mäng” pakub kindlasti rõõmuga tervitatavat kasulikku ajaviidet õige paljudele. See on sündmustikult hoogus, elav, küllalt kirju ja põnev. Tendentsiks on seekord elunautimise tühjuse demonstreerimine ja töö kui väärtusliku elusisu propageerimine romantilisi lõpplahendusi armastava lugejaskonna maitsele vastaval kujul. Peategelane, rikas peretütar, siis miljonäri-proua, lõpuks tühisest tõusiklikust lõbutsemisest loobuv ja uut elu alustav meierei-noorik on võrdlemisi usutav, kuigi pisut idealiseeritud kuju.

M. S.

tavalt oma majanduslikule seisule kohustatud alaealisi lapsi üleval pidama. Vanemlik võim laste suhtes on isal ja emal ühesugune. Arvamiste lahkuminekul ei ole kumbagil mõõduandvat sõna, vaid asja otsustab kohus. Samuti määrab kohus laste elukoha, kui vanemad lahus elavad. Lapsed omavad kas vanemate ühise perekonna nime, või saavad, kui vanemad seda soovivad, kas isa ehk ema perekonna nime.

Vallasema ja lapse seisukord

on seaduses lihtsalt väljendatud, nimelt — ei ole õigusliselt mingit vahet vallaslapse ja abielulise lapse vahel. Esimese suhtes maksavad kõik samad seadused, mis viimase suhtes. Ja vallaslasi on samad kohustused vallaslapse, kui abielulise lapse vastu.

Ema, kas raskejalgsuse ajal ehk peale lapse sündi annab vastavasse registreerimise asutusse üles lapse isa nime, perekonnanime ja elukoha. Registreerimise asutus teatab sellest ülesantud isale. Kui viimaselt ei tule 1 kuu jooksul vastuvaielust, kirjutatakse ta lapse isaks. Aasta jooksul, arvates registreerimise asutuse teate kättesaamisest, võib ülesantud isa ema ja lapse vastu nõudmise kohtusse anda selle üle, et ta ei ole lapse isa. Mida ta ka tõendama peab. Kui kohus leiab, et ema kriitilisel ajajärgul on suguliselt kokkuelanud veel

teistega, kannavad nad kõik ühetaoliselt lapse ülespidamise kulud.

Vallaslaps võib kanda kas ema ehk isa nime, ehk mõlemate nime koos. Samuti kui abieluline laps.

Kunstlik iduhävitamine — abort

on lubatud. Ja see on kolmel esimesel raskejalgsuse kuul korraldatud tasuta valitsuse haigemajas. Kusjuures aborti põhjusi kaalub kolmeliikmeline n. n. naiste komisjon, mis koosneb ühest arstist ja emade- ning lastekaitse osakonna ja proletkulti esitajaist. Iduhävitamise operatsiooni tohivad ette võtta ainult arstid. Kuna ämmaemandad ja teised isikud seda tehes saavad kohtulikult karistatud ja kaotavad praktiseerimise õiguse. On selge, et Venes aborti mittekarakteristatavusega, võib isegi öelda tema hõlbustuse tõttu teatavil tingimusil, ei ole aset n. n. inglite tegijaile. Millised mitte aga üksi ei takista loodetava kodaniku ilmale tulemist, vaid hävitavad paljudel juhtudel ka juba oleva kodaniku — ema olemasolu ehk paremal juhul jätavad ta eluksajaks vigaseks ja kiratsema. Teisest küljest on ju tõsiasi, et kriminaalseaduste §-id, mis karistavad aborti tegemist, puudutavad rohkem kehvemaid rahvakihte, kui jõukaid, kellel tuhandete kulu ei tee raskust ja kes leiavad seega oma samumude seadusepärastamiseks kõiksugu võima-

Eesti Tubib ja Madame Marrakechis.

Saatus oli helde, ühendades meie teed Eesti Tubibiga ja tema Madame Marrakechis ehk teiste sõnadega dr. P:ga ja ta prouaga. Juhus tuli appi: prantslasest apteeker sattus lugema Le Petit Marocain'ist, et ühte Guelizi (uuslinna) hotelli oli saabunud rändajaid, kelle kodu enamalt oli samal Hyperboraea maal, kui tema hea tuttava, Eesti tubibi.

Lutheri vabriku tool, mille leidsin vana maurisoost Mufti haaremis, ei olnud ainus väljärändaja Eestist siin Atlasmägestiku piiril. Olen ühisriikides ja Kanadas kõige üllatuslikumates olukordades puutunud kokku Eesti-Soo-me hõimukildudega. Missugune ekspansioonijõud neid nõnda lingutabki merede taha? Aga kõige suurem üllatus, mida olen kogunud, oli ometi ühel päeval, kui selge Eesti keel kõlas Marrakechi kõnetraadi kaudu.

Kaks noort, lasteta inimest, elutee algusel, vast alla kolmekümne, satuvad kõrvale elu harilikudest sirgejoonelistest rööbastest, kurna-

va tõve sunnil, mis mõlemaid ähvardab. Rutulik põgenemine on ainus pääsemine. Ei ole valiku vabadust, on ainult emb-kumb. Nii jäävad taha Tallinna talvepakased ja mereudud, äsja asutatud kodu, arstipraktika. Järgneb hüpe tundmattusesse, kaks aastat ränduri- ja erakuelu Algeri ja Tunisi üksildastel kõrgustikkudel. Siis aga teeb kuiv kuumus imet: tõi peatab; töäjõud tuleb tagasi. Prantsuse ametiasutused ei tee takistusi, ja Eesti tubib (arsti araabiakeelne nimetus) algab oma ametitegevust Marrakechi medinas mauride keskel.

Olen näinud nende esimest kodu Marrakechis, ainult mõni minut Djeman el Fna ehk Surnute turult, — eht välke kivipesake! Usun, et nemad isegi ikka ka tulevikus mõtleavad sellele luulelise igatsusega, siis kui neil kord, nagu kindlasti usun, on tarvitada mosaigiga ehitud väikeloss või siis lilledesse uppunud, palmide varjutatud suvila Guelizis!

Milgil juhul ei ole aga ükski nende pärastistest elumajadest vist nii romantiline peidupaik, kui see esimene. Umbtänav, mille teises otsas nende maja asus, oli akendeta ja usteta, ja nii kitsas, et Madame kord pidi ootama tükk

lusi ja ettekäändeid. Ja kellel ka mitteseadusliku abordi tegemine igati kergendatud. Kuna aga just siin tuleb kergemeelset loodehävitamist elu hõlbustamise ja lõbudest mitte loobumise tahte pärast õige palju ette. Sest majandusline kitsikus last mitte sünnitada tahtmise põhjusena jääb ära.

Nii et abordi vabadus, ühest küljest, viib selle operatsiooni õigeisse, s. o. asjatundjate arstide kätte ja teisest küljest, võimaldab, mitte kergemeelselt eluhõlbustuse otstarbel ettevõetuid aborte, mis nii kui nii toimuvad ka abordi keelu juures, vaid neid, mis tõsiseil kaalutlusil ja majanduslisil põhjusil ette võetud. Sest olgugi, et iduhävitamine jätab ema hinge valusad jäljed, on siiski kergem hävitada arstliselt idu, kes on veel taime seisukorras, kui näha aastate vältel oma lapsi kiratsemas viletsais elutingimisis.

Kuid ka abordi vastu võideldakse Venemaal, aga võitlusabinõud on teised. Ei ole mitte

vangimajad, vaid ema- ja lapsehoolekanne. Vangimajade asemel, kirjutab Martha Ruben-Wolf, ehitatakse seal lastekodusid ja varjupaiku, suvekodusid, laste sanatooriumeid ja haigemaju ja päeva- ning öösanatooriumeid. Seaduse järele on kutsenaisel 6 kuni 8 kuud puhkeajaga sünnituse korral, mille eest ta täit tasu saab. Peale selle 9 kuu jooksul $\frac{1}{4}$ palga suuruses, kui sünnitustasu jne. Tööl olles on tal õigus iga nelja tunni järele last toita, kes on tööstuse juures olevas laste varjupaigas asjatundjate talitajate hoole all jne.

Kokkuvõttes võib öelda, et Vene naisel on käes kõik need õigused, millede eest ta varemadel aegadel on võidelnud ja milliste poole püüavad naised teistel maadel. Tal ei ole tarvis enam jõudu kulutada võitluses oma ja laste õiguste eest ja nad võivad oma täit jõudu rakendada üldise inimliku kultuuri loomisele kõrvuti mehega, kui temaga ühetaoline sõber.

Olinde Plus. Vann. adv. abi.

Pilk kuristiku põhja.

Igäüks teab, et naisel tuli võidelda kaua ja kibedasti, enne kui ta omas õiguse avaldada eneses puhkavaid üldnimlikke võimeid. Ning

nüüd paistab nii, et nendel ta eneseavalduse võimalustel peaaegu ei ole enam piirised.

Näiteks demonstreeris seda teravalt just

aega, enne kui oma korterisse sai, kuna keegi auväärt kamel oli arvanud heaks seada ennast põigiti tänavale ja möödapääsu takistada. Nüüdki, kuival ilmal, oli see tänav täis põhjatut, sitket pori. Ja kõige kuhjaks, ta oli täiesti tühi, päris üksildane, õhtuti kottpime.

Julge, südi väike Madame, kes sagedasti õhtu pimeduses pidi kobama mööda müüre oma ukse juurde ehk istuma ihuüksinda kivipesas, sel ajal kui Tubib rändas mööda medinat haigekäikudel ehk viibis vastuvõtutoas Djeman el Fna ääres.

Ka sel maurimajal oli oma kivihoov, patio, olgugi ainult mõne sammu pikune, kus Madame päiksepaistel võttis õhusuplusi. Kolm akendeta, pisikest tuba, millest kolmas köögiks, mööblid kõik ühel nõul ja jõul pakk kastidest osavasti meisterdatud, lauad, sohvad jaapid. Kahe noore inimese esimene peatuspaik seikluserikkal retkel! Kui neid sõnu kirjutan, on nad juba teise majasse kolinud.

Eesti Tubibil on nimelt kahtlemata suur tulevik ees Marrakechi medinas. Ta saab punktipaalt õigel ajal, mitte liiga vara, ka mitte liiga hilja. Kõige pealt on eurooplasist arste veel

vähe Maroko siseosades, ja teiseks on mauridel ikka veel raske loobuda umbusaldusest maa-vallutajate, prantslaste vastu. Mõne aasta pärast oleks vast kõik olnud teisiti. Peale selle rahvasoost arstid Surnute turul, oma salapärase purkidega ja kupulaskmise riistadega, kuigi neil midugi veel ei ole haigetest puudus, hakkavad päris tasahiljakesi moest ära jääma.

Eesti Tubib jälle on nii ebamauriline, kui keegi olla suudab. Looja on talle kinkinud vaba ja loomuliku olemise, rõõmsa ja vallatu, kõige araablaste auväärilikkusele ja tuhande-aastastele kommeteile vilistava. Pealeselle otsekohese ja sorava jutuvestluse, mida ta siiski kahjuks peab veel mõnda aega tõlgi kaudu toimetama. Küllap vist maurid, kanged, oma väärtusest validalt kinnihoidvad muhameedlased võisid alguses imestada tema lustiliste, vallatute kriugaste üle. Aga just selles loomulikus erinevuses peitubki osa ta menu saladusest.

Sest Tubib oskab oma ametit ja peale selle teab veel, kuidas võtta neid poolenisti aastatuhandeid vanadesse traditsioonidesse kiindunud, kivistatud kavade kammitsetuid, ja teiselt poolt jälle nii läbi ja läbi lapselikke inimesi.

hiljuti miss Amy Johnson oma hästiõnnestunud üksiklennuga Inglismaalt Austraaliasse.

Sedasama tõendab ka igapäevaga tõusev naiste arv, kes istuvad oma koduriikide parlamentides või võtavad maa saatuse juhtimisest osa selle valitsuse liigetena.

Samuti ei puudu naiste esitajad Rahvasteliidus, ning sajameteni tõuseb nende arv, kes delegaatidena osa võtavad igasugustest rahvusvahelistest kongressidest, kus harutatakse kogu inimsugu puutuvaid küsimusi.

Ning nende naiste hulk, kes üle maailma teevad iseseisvalt mingit kutselist tööd, ulatab miljonitesse

Kuigi see kõlab ilusasti ja võib olla aitab kord tulevikus luua maailma paremaks, ei saa me siiski silmi kinnipigistada sellele, et nende naiste arv, kes praegusel ajal tegelikult naudivad emantsipatsiooni saavutusi, on siiski ainult pisitilluke, võrreldes nende üldarvuga maailmas.

Iseenesestki mõista, et jäävad siit harutusest kõrvale kõik need lugematud miljonid, kelle elu möödub kitsas perekondlikes ringis ning kes leiavad seal avaldusvõimalusi kõigi oma annete ja kalduvustele ja jõuavad ehk kõige lähemale õnnele, nii nagu selle sõna mõistet tavaliselt tõlgitsetakse.

Kuid siiski jääb järele üle maailma veel sajandeid tuhandeid, ei, miljoneid naisi, keda

elutee viib sarnastesse sügavustesse, mille viletsuste kuristikku põhja ei tungi enam isegi lootuse kiired.

Vist kaovad ajamerre enne inimpõlved, kuni need naised, kes on suutnud end ülestõsta nii kõrgele, et neil õigus kaasaraäkida igasugustes inimsoosse puutuvais küsimustes, suudavad parandada nende oma kaasõdede saatust, kelle terve elu pole muud, kui üks kohutav luupainaja.

Ning, et see võimalus üldse avaneks, peab iga kultuuriline naine, parem veel, kogu tsiviliseeritud ilm, teadma, missugustes tingimistes ja oludes veel praegu, sel meie käesoleval aastajal, elavad inimlikud olevused, — meie õed kõik.

Kahesugune on see peadpööritama panev sügavus: füüsiline ja moraalne. Kumb neist hirmsam, kumb neist inimnimele alandavam — raske öelda.

Näiteks on Paapua, osalt ka kanakite naised (Uus Guinea) enda igapäevases elus oma meespere töö- ja veoloomad, sõna selle otsekohesemas mõttes.

Ja kui saabub aeg, mil nad peavad sünnitama oma isanda last, siis nõuab komme, mida tuleb täita, et peitku nad end seks ajaks metsloomana põõsastesse. Tulgu siis tagasi elavalt, jäägu lamama surnult, see küsimus ei huvita enam kedagi. Indias on ikkagi veel kümned

Tema vastuvõtutuba, mille aknast paistab Djeman el Fna, on õieti endine köök, mille pliidi-pealse Tubib on täitnud arstiriistadega. Ja ta teeb juba nüüd alguses imesid, käsib halvatuid käima ja pimedaid nägema.

Tema kuulsus Marrokechi medinas sai hooгу kordaläinud kurgulõikuse tõttu, mille ta tegi kellegile maurile. Mees ei olnud enam kaua aega suutnud neelata ja oli mõistetud pikaldas näljasurma. Tubibi lõikus tegi talle jälle võimalikuks toitu võtta. Mees kuulutas vaimustatult Tubibi kuulsust turul ja sukhides ja kindlamaks tõenduseks sõi ja neelas uskumata nähes!

Tubib on ka julgenud minna oma mässulistes nõudmistes kaugemale kui Prantsuse arstid: ta nõuab haigetelt läbivaatamise puhul lahtiriietamist, nii meestelt kui naistelt! Ennekuulmata, päris riigipöördele! Aga kes teab, vahest just selle nõudmise äärmus on aidanud äratada salapärast, kartusega segatud austust! Ei või ju teada, missugune imelik, tundmata mõju sellesse peitub! Haiged maurid harutasid võõra Tubibi käsku ja viimati andsid järele.

Ka naistesooist haiged, nii uskumata kui see

tundub. Kahtlemata on Tubibi kordasaadetud imedest üks suurematest, et teda ikka sagedamini kutsutakse haigekäigule ka „naiste-poolle” ja haaremitesse. Usk, päritud kombed, eelarvamised, vereni imbunud häbelikkus, — kõigest peab üle saama. Võib aga ka juhtuda, et hoolimata kopsupõletikust ja kõrgest palavikust mauri naine ei luba ennast riidest lahti võtta, vaid lamab endiselt kogu haiguse aja täies riides oma madalal padjavoodil, nii et vesisideme asemel talle pidi panema sinepiside seljale.

Kõikidele teistele kingitustele lisaks on Looja veel läkitanud Tubibile Madame. Madame on noor, südi, igalpool kohanev, kõigea rahul, tark. Ta on kandnud üksilduse ja viimsutused. Praegugi ei ole temal teisi eurooplasist naistuttavaid, peale Prantsuse apteekri proua. Aga ta seltsib Lolla Mulatiga, Lolla Fatmaga, Lolla Tutimaga ja kes teab veel mis nimeliste maurinaistega, nagu eales ei oleks muud teinudki. Ta ei haava neid ialgi üleoleva kohtlemisega, aga temas on kindlust ja kaitset. Niipea kui Madame on jõudnud õppida küllalt arabiakeelt, hakkavad kõik maurinaised temale oma sala-

miljonid naised peidetud purdah*) taha. Ning see, suuremalt jaolt räpane riie, ei varja mitte ainult rumalust, ebausku ja kirjeldamata vaimlist arenematust ning pimedust, vaid ka ettekujutamatu mustust, miljardeid haiguse idusid ja peaaegu hingematvat, läpistanud õhku. Ja sealsamas Indias, vähemalt seal ta osades, mis on valgete võimude silme alt vähe eemal, võib iga nädal turult osta orjatüdrukuid igas vanaduses ja igasugusel hulgal, kui ostjal on ainult väljamaksta koha peal sula raha. Hind algab 1 shillingist 6 pencist peale. Ei ole vaja kahelda, et nende saatus, vähemalt 99-sal juhusel sajast, on sarnane, mida ühel Lääne-Euroopa mõtteviisiga harjunud inimesel on raske endale isegi ettekujutada. Samuti õudne on paljude nende väikeste tütarlaste saatus, keda tuhandete viisi iga aasta antakse seaduslisse abellu täiskasvanud meestega.

(Mõni kuu tagasi hakkas Indias küll maksma seadus, mis keelab ära laste abielud. Kuid enne seda tähtpäeva sõlmiti neid veel tuhandete kaupa, ning pruutide hulgas oli isegi peaaegu rinnalapse ealisi.)

Hiinas elavad ikkagi tuhanded tütarlapsed pärisorjuses. Ja just praegu, kus seal jälle möllamas näljahäda, tulevad teated, et on nüüd

*) Eesriie, mis lahutab maja meeste poolset osa naiste omast.

dusi jutustama, ja temast saab medina ülem pihtiema. Mis siis küll tema kõrvad saavad kuulda, — uskumata asju, nagu siis, kui ibislinnud hakkaksid kõnelema inimkeeli!

Mis aga jälle Eesti Tubibisse puutub, siis olen kindel, et kui ta peaks jääma oma eluajaks Marrakechi, ta siis kord lõpetab oma päevad suurena m a r a b u n a ehk pühikuna, temale ehitatakse püha K u u b a, ja ta teeb imesid isegi pärast surma!

Aino Kallas.

Armastus.

(Järg ja lõpp.)

„Oh ei, Hester! Ma tean, Donald ei tule siia. Ta oli minu peale kuri, et ma sundisin teda peatuma. Mina olen selles süüdi. See oli vist Eeva uudishimu. Igatahes, nagu alati, keetsin mina selle pudru. Nüüd aga pean ma tõttama. Head ööd!“

Ta võttis oma mantli ümber ja pöördus ukse poole. „Sarnasel juhul tulen ma sinuga ühes,“ ütles Hester.

saanud päris sagedaks nähtuseks see, et isa või vend peres müüb ära tütre ehk õe mõne dollari eest juhulisele ostjale. Saadud rahaga ostetakse suuremalt jaolt endale toitu.

Araabias leidub suguharusid, kus nende omast soost naised on tegelikult vangid terve oma eluea.

Aga ei puudu ka neid, kus jõukamad mehed ostavad endale orjatüdrukuid, — peasjalikult Gruusiast ehk Armeenias röövitud tütarlapsi.

Ja nii leiaksime, kui aga võimalus oleks otsida, maakeral veel palju paiksid, kus olla naine — tähendab olla viletsatest kõige viletsam.

Aga olgugi nende saatus õudne, kuid üks lohutav teadmine on meil siin: sarnase seisukorra on loonud seal kas kogu rahvas arenemise algastmel viibimine (Uus-Guinea) või jälle idamaiselt arenenud mõtteilm (India, Hiina). Ja et seal naistemassil endal tavaliselt puudub peaaegu igasugune vaimline arenemine, siis võtab ta harilikult oma seisukorda kui loomulikku nähtust. Ning see absoluutne paratamatus aitab võib-olla vähe kergendada isegi kõige suuremat õnnetust ilmas.

Aga kui sama kuristikku põhjast leiame ka valgeid naisi, kel varemalt tihtigi osaks saanud kõik hüved, mida Lääne-Euroopa kultuur ja

„Aga Hester!“ hüüdis Henrietta. Ta vaatas küsivalt Joe poole.

Selle nägu oli puine ja vihane; Henrietta ei saanud temast aru.

„Hester!“ hüüdis Henrietta. „Ole ometi mõistlik! Mis on juhtunud! Miks sa vähemalt ei seleta, milles asi seisab. Mind sa alati noomid, et ma oleks mõistlik, — ja nüüd!“

Järgnes vaikus.

„Mis on juhtunud?“ käis Henrietta peale; ta silmad välkusid, ta oli ärritud, kuid näis, et ta oli otsustanud rahulikuks jääda.

„Mitte midagi pole juhtunud!“ pilkas Hester.

„Kas sina tead, milles asi seisab, Joe?“ pördus Henrietta sõbralikult mehe poole.

Silmapiilguks mõtles Joe, kui palju meeldivam ometi oli Henrietta kui Hester.

„Ma tean ainult, et ta palus mind temale mängida ja sel ajal hiilis välja majast. Peale selle ei tea ma midagi.“

„Ha—ha—ha!“ naeris Hester teatraalselt. „Mulle see meeldib. Mulle meeldib see väljahiilimine! Ma läksin vähe värske õhu kätte. Mis selles siis imelikku on?“

„Sa hiilisid salaja välja,“ ütles Joe.

„Kas tõesti? Miks ma pidin seda tegema, palun?“

ühiskond suudavad pakkuda, siis nende suhtes võime tunda ainult kurbust lõpmatult.

Valged, tihti haritud ja headest kodudest päritoluga tütarlapsed, võivad selle oma tõule ebaloomulikku orja seisukorda sattuda nii õelda, mehaaniliselt, ilma enese tahtmata ja teadmata.

Siin mängivad suurt osa need tumedad jõud, kes töötavad suure kapitaliga, ja rahvusvahelisel alusel, kui „valgete orjadega” kauplejad.

Ainult paar kuud tagasi vangistati Pariisis üks sarnane olevus ja paljastused, mis sellega ühenduses on otse muinasjutulised.

Vangistetu ise — naine, kes elas uhkes loosis ja kellel aastane sissetulek ulatas uskumata summadeni — mitte ainult ei otsinud ja võrgutanud noori tütarlapsi oma püünistesse, vaid valmistas ka võltspasse ja dokumente. Nende viimaste abil oli tal siis kerge saata oma ohvreid kas „sugulaste”, „õpetajate” või isegi „vaimulikkude” saatel välismaale. Austraalia, Kanada, Lõuna-Ameerika, Aafrika ja Uue-Meremaa koopad ja urkad olid ta kaubatarvitajad.

Inglise tütarlapsed töivad talle sisse kuni 150 naela igaüks, prantslannad 100—110 naela. Ning mõned, pärit vene põgenikkude aristokraatide hulgast, 40 naela ümber! Siis, teatud määrani, kuuluvad siia esimesse liiki, ka need väiksed 4—5 a. tütarlapsed, keda peaasjalikult

suurlinnades, inimnäolised haikalad ostavad ja müüvad haiglaste kalduvustega meeste ihade täitmiseks.

Kuid sarnased nähtused kuuluvad kõik kritegevuse liiki ja on nende vastu võitluses mitte ainult kogu kultuurilise ilma politsei jõud ja eriline komisjon rahvasteliidus, vaid kindlasti iga korralik inimene, kui leidub seks soodne juhus.

Hoopis teisele alusele nihkub asi, kui jõuame sarnaste juhuste juurde, kus küsimuse alla tulevad isikud, kes selgapöörates oma inimväärtusele, on ise, vabatahtliliselt laskunud sinna sügavustesse.

Nende teguviis, olgugi tingitud mõnikord pärivuse seadustest ehk sotsiaalsetest oludest, toob meie silme ette sarnased kuristikud, mille olemasolu võimalik ainult inimhinges, ja ei kusagil mujal looduses.

Võib oletada, et igas ilmalinnas tuleb ette juhuseid, kus tütarlapsed end ise vabatahtliliselt müüvad ehk lasevad müüa orjapõlve, olgugi ajutiselt.

Allpool kirjeldet juhuse sündis aga Sydneys, mis ju kahtlemata on üks siinpoolse maakera keskkohaadest.

Ei ole sest möödunud kuigi palju aega, kui tervest ajakirjandusest käis läbi kõmulise maitsega sõnum, et ühes halva kuulsusega linnas osas peetakse iga nädala lõpul korralikult oks-

„Ma arvan, sul olid omad põhjused.“

„Ja, need mul on. Ja väga kaaluvad põhjused.“

Sellele järgnes silmapilk üllatunud imestust... Joe ja Hester olid tundnud üksteist nii hästi, nii kaua. Ja nüüd!

„Kuid miks sa seda tegid, Hester?“ küsis Henrietta otsekoheselt.

„Miks ma seda tegin?“

Autost kostis valju hüüdmine.

„Nad kutsuvad mind. Head ööd!“ hüüdis Henrietta ja pöördus otsustavalt ukse poole.

„Kui sa nüüd lähed, siis tulen ma sinuga,“ ütles Hester.

„Aga miks?“ hüüdis Henrietta imestanult. Jälle kutsuti teda. Ta läks ukse juurde ja hüüdis: „Veel üks silmapilk!“ siis pani ta tasa kinni ukse ja pöördus uuesti Hesteri poole.

„Aga miks, Hester?“

Hesteri silmis paistis nüüd ahastus. Ta ei suutnud enam kannatada Joe puiset ja vihast pilku.

„Miks?“

„Miks?“ kostis jälle Henrietta küsimus.

Kogu tähelepanu oli pöördunud Hesterile, kuid Hester oli nagu pitseeritud raamat.

„Miks?“

„Ta ei tea seda isegi,“ ütles Joe, aimates selles oletuses pääseteed.

Jälle kõlas Hesteri teatraalne naer.

„Oh, ta ei tea!“ Äkki peegeldus ta näos imeline viha. „Ja, Joe, kui sa seda teada tahad, — ma lihtsalt ei kannata sinu armumängu minuga, — kui sa seda nii nime-tada tahad.“

Henrietta langes toolile.

Nüüd oli juhtunud kõige pahem. Joe punastas kõrvuni, siis muutus ta nägu kollakas kahvatuks.

„Siis,“ ütles Henrietta tasa, „sa ei või abielluda temaga.“

„Ma ei võiks temaga abielluda, kui ta niiviisi armat-seda mõtleb.“

„Aga sa ei võiks ju temaga abielluda, kui ta seda ei teeks,“ ütles jälle Henrietta.

„Miks mitte,“ hüüdis Hester. „Ma sallisin teda nii hästi, kuni ta algas seda mänglemist. Nüüd on see muidugi võimatu.“

Järgnes jälle vaikus, mille lõpuks murdis Henrietta:

„Aga Hester, iga mees, kes tahab abielluda ühe naisega, peab temale ometi näitama, et ta teda armastab!“

„Parem hoidku see enesele, see on kõik mis ma õelda võin.“

joneid. Seal müüakse enamjakkumisel noori tütarlapsi, kes seks otstarbeks sinna tulevad ise, vabatahtlikult. Ostjatena nimetati hiinasoost mehi.

See sõnum tekitas seltskonnas teatud ärevust. Otsekohe kannatada saivad mõned paremast seisusest hiina nooredmehed, kes seni liikunud kohaliste eurooplaste seltskonnas, kus nüüd pöörati neile selg ja suleti enne lahtiste majade ukсед. Kõik nende kaasmaalaste patude päras. Avalikult võttis oma sugurahva kaitseks sõna kohalik Hiina saadik. Ning varsti ununes asi, nagu kõik muugi ununeb päevasündmuste rägastikku.

Aga kuna leidub paiku ja isikuid, kes sarnaste asjade suhtes tunnevad puht kutselist huvi, siis muidugi ei lõppenud asi sellega.

Uuriti, ning selgus mõndagi, mis pärast jällegi ajalehtede kaudu sai publikumile üldteatawaks.

Nagu teada, elab Sydneys kui ka ümbruskonnas palju hiinlasi, kelle esivanemad rändasid siia, kui maa oli lahti veel kõigile.

Praegu on aga sissepääs värvilistele tõugudele täitsa keelatud. Isegi omi naisi ei saa nüüd hiinlased siiatuua, ehk olgu, kui on suurem summa sissemaks ja siis ka ainult mõneks kuuks.

Siinne Hiina ühiskond koosneb peaaesjalikult kaupmeestest, käsitöolistest, aednikudest ning

aiatöolistest, kes viimased asumas igalpool linna ümbruskonnas.

Üldiselt võetud, väga aus, tööarmastaja ja korralik rahvas.

Kuid naiste puudus anab end teravalt tunda. Ja nupukad ärimehed, tihti ise mitte hiinasoost isikud, kasutavad seda ebanormaalselt seisukorda, kui tulusat söödamaad, mis elatab neid hästi. Nad hakkavad agentideks, kelle ülesanne üles otsida ja ühendusesse astuda sarnaste valgete tüdrukutega, kes on nõus minema ise, vabatahtlikult, elama*) hiinlaste juurde.

Mingisuguste, teistele aimamata teede kaudu, astub agent ühendusesse sarnaste tütarlastega, kellest ta ühel ehk teisel põhjusel arvab, et need võiksid olla sündsad kandidaadid.

Ning kui on saadud asjastosalise nõusolek, toimetab agent ta teatud õhtuks oksjoni saali.

Sinna ilmuvad ka koha saladusesse pühen-

*) Seaduslikust abielust ei või siin olla juttugi, sest peaaegu iga hiinlane loeb oma pühimaks kohuseks abielluda ainult omamaalasega. Ning kui on noorel mehel raha küllalt kogutud, tehakse seks otstarbeks reis kodumaale, kui kohalises hiina seltskonnas ei leidu talle vastavat neitut. On ettetulnud vähesed segaabiellud, kuid vähemalt mõlema abielu poole perekondadele on see alati täitsa soovimata nähtus. Valged näit. loevad seda oma perekonna liiget, kes abiellus värvilisega, täitsa deklasseerituks olevuseks, ning vististe mitte palju teisiti ei vaata asja peale ka hiinlastest abielu poole omaksed.

Jälle oli vaikus. Joe vaikis kangekaelselt ja näis veel puisem ja vihase.

„Aga, Hester? Kas siis mees ei pea sind armastama—?“

„Ei! Nüüd sa tead seda.“

Henrietta ohkas abitult.

„Siis sa ei või temaga abielluda. Kui kahju!“

Jälle vaikus.

„Midagi pole nii alandav, kui mehe armatsemine,“ ütles Hester. „Ma vihkan seda.“

„Võib olla on see sellepärast nii, et see pole õige mees,“ ütles Henrietta kurvast ja ta pilk pöördus puisest ja vihase Joe poole.

„Ma ei usu seda. Ma arvan, ma ei salliks seda ühegi mehe juures. Henrietta, kas sa tead, kuidas see on, kui sind silitakse ja paitatakse? See on vastik ja naeruväärne.“

„Ja!“ ütles Henrietta järeloomõttlikult.

„Nagu oleks sa üks kallis lihatükk ja koer lakub seda õrnalt, enne kui ta ta ära sööb. See pole tõesti ülendav, — ma mõistan seda.“

„Ja mis kõige vastikum on, on see, et täitsa korralik ja kena mees nii talitab. Midagi pole nii vastik, kui armatseja mees,“ ütles Hester.

„Ma tean nüüd, kuidas sa seda arvad, Hester,“ ütles Henrietta kurvast.

Jällegi kõlas autopasun. Henrietta tõusis üles, avas ukse ja äkki karjus ta:

„Sõitke edasi ilma minuta. Ma kõnnin järele.“

„Kui kauaks sa jääd?“ küsiti väljast.

„Ma ei tea. Kui ma tulla tahan, siis tulen jalgsi,“ hüüdis ta vastu.

„Meie tuleme sulle järele tunni aja pärast.“

„Väga hea“, hüüdis ta ja tõmbas ukse kinni. Siis istus ta jälle toolile. Oli vaikne. Ta oli otsustanud hoida Hesteri poole. See lollakas Joe seal! Nad kuulsid, et auto jatkas sõitu.

„Mehed on vastikud!“ ütles Hester üleolevalt.

„Igatahes, teie olete minust valesti aru saanud,“ ütles Joe äkilise hooga Hesterile. „Ma pole teisse armunud, preili Clever.“

Mõlemad naised vaatlesid teda, nagu hauast tõusnud Laatsarust.

„Ja, ma pole teisse kunagi sel viisil armunud olnud,“ jatkas ta ning ta pruunid silmad välgusid häbis, vihas ja kires.

„Oh, missugune valelik teie siis olete. See on kõik, mis ma sellepeale öelda võin!“ vastas Hester külmalt.

det enampakkujad, kas linnast, ümbruskonnast või koguni maa kaugematest nirkadest.

Muidugi ei ole väljapakutavaid neidusid mitte üks, vaid rohkem.

Igaüks neist viimastest kõnnib nüüd läbi vaikivate ostjate ridade. Siis sosistab mõni, kellele just möödaläinu näib eriliselt vastuvõetav, mõne sõna väljapakujale. Teatud rahasumma teeb rännaku ühest taskust teise. Kaup on tehtud ja oksjon võib kesta edasi.

On ostja jõukam, ostab ta neiu ainult üksi-päini endale.

Kehvemad teevad seda aga ühisel jõul. On näiteks teada üks sarnane juhus, kus 20 noortmeest maksivad igaüks à 2 shillingut*), et saada peremeheõigused ühe tüdrukuga peale.

Kui kauaks ajaks neiu end müüb, oleneb ta enese tahtmisest. Leping võib maksev olla kas ainult mõni tund, mõni päev ehk ka nädalaid, kuid, isegi aastaid.

Mis puutub seal „oksjonil” maksetavasse hinnasse, siis on see kõikuv.

Oleneb väljapakutava vanadusest, ilust ja mõnesugustest muudest omadustest.

Kõige kõrgema hinna toovad sisse noored tütarlapsed, kes on alla 16 a. vanad. Üle kahe-

*) Kaks shillingit = umbes 180 senti.

kümne aastased aga enam üldse ei tule pakkumise alla, sest nendele ostjaid ei leidu.

On neiu väga noor ja väga ilus, võib ta 10 naela sissetuua. Keskest läbi aga kõigub hind 2—4 naela vahel.

Sellest summast, mis nagu juba nimetasin, kohe paiga peal makstakse välja sularahas, lähed teatud osa agendile. Ülejääk aga antakse viibimata edasi müütavale endale, nii öelda, nõelarahaks.

Ning sama vaikselt ja tähelepanematult, kui varem tuldi kokku, minnakse nüüd laiali; kinistest autodes viiakse ostetud kaup oma uue peremeeste kodudesse.

Mõnesugused tundemärgid näitavad ka seda asjaolu, et väikene osa neist viiakse kõige kaugematesse maanurkadesse.

Ning kui leping sõlmitud kauema aja peale, siis on need neid omastele ja tuttavatele täitsa kadunud.

Võib juhtuda, et omaksed otsivad äkki kadumaläinud perekonnaliiget politsei abil, kuna see ise elab ehk samas linnajaos — peidetud oma hiina kodu seinte vahele. Sest sealt välja ei tulda kas üldse mitte, ehk olgu ööpimeduse varjul.

Häda selle hiinlasele, kelle valged naabrid asjast aimu saavad. Kohe on igasugused pahan-

„Tahad sa sellega öelda,” küsis noor Henrietta teravalt, „et sa teda kogu aeg petsid?”

„Ma arvasin, et ta seda minult ootab,” ütles Joe, ja ta näole ilmus tige väike naeratus, mis halvavalt mõjus naistesse. Kui mehe asemel äkki oleks nende ees olnud madu, nad poleks ka rohkem imestanud. See kihvtine naer! See oli nende heasüdamline Joe!

„Ma arvasin, et minult seda oodati,” kordas ta mürgiselt.

Hester oli tõsiselt ehmatanud.

„Oh, kui inetu see sinust oli!” hüüdis temale Henrietta.

„Ja milline vale!” hüüdis Hester. „Temale meeldis see.”

„Kas sa arvad, et see nii oli, Hester?” küsis Henrietta.

„Ja, teataval määral mulle see meeldis,” ütles mees järsult. „Kuid, oleks ma teadnud, et temale ei meeldi, siis poleks ka mina seda sallinud.”

Hester sirutas välja oma käed.

„Henrietta,” hüüdis ta, „miks meie ei või teda tappa?”

„Ma sooviks, et meie seda võiks,” ütles Henrietta.

„Mis sa siis tegema pead, kui sa tead, et tütarlaps on kaunis kindel eneses ja kui sa teda just sellepärast armastad, ja kui sa temaga abiellud alles mõne aja

pärast ja sa — pead — kuidagi ülesaama vahepealsest ajast — ja, ja mis teevad siis kõik teie kinokangelased? — neid teie ju jumaldate — —“

„Mina ei kannata neid — tõsiselt,” ütles Hester.

„See näis teisiti,” ütles Joe.

„Ja igatahes ei ole sina ju kinokangelane ja ma vihkan sind selles osas.”

„Sul ei saa kauem olema juhust. Ma vihkan sind.”

„Mulle on see suureks kergenduseks, mu pois.”

Oli jälle tükk aega vaikust, mille peale Henrietta ütles otsustavalt:

„Nii siis. Kas sa tuled ühes minuga Bonamy juurde, Hester, või pean ma siia sinu juurde jääma?”

„Mulle on see ükskõik!” ütles Hester julgelt.

„Ka mulle on ükskõik, mis teie teete,” ütles Joe.

„Kuid see oli sinust inetu, et sa minuga algusest peale otsekohene ei olnud.”

„Ma arvasin, et sa seda tõsiselt võtad ja ei tahtnud sind haavata,” ütles Hester.

„Ja — nii see just küll näib, et sa mind ei tahtnud haavata!” ütles mees.

„Oh nüüd,” ütles Hester. „kui see kõik oli mäng, siis ei tähenda see ju midagi.”

„Ma ütlen ka, et ei tähenda,” vastas mees.

Oli vaikus. Seinakell, nende tulevane perekonnakell, tiksus kiiresti.

dused ja ka politsei ilmub jaole — ühe ehk teise ettekäände all.

Aga, et ei või olla juttugi ei vägivallast ega salakavalaist võrgutustest, missuguseid ei põlga eelpoolnimetatud „valgete orjadega” kauplejad, siis tegelikult võib politsei end vahele segada ainult neil juhtudel, kus tüdruk on alla 16 a. vana.

Üldiselt olevat nad oma seisukorraga täitsa rahul.

Asjatundjate ringkondadest pärit olevate andmete järel olevat hiina mees kui armastaja üldiselt palju romantilisem ning õrnatundelisem, kui ta valgenahkne vend.

Ning olgu mees muidu kui kehv ehk kokkühoidlik tahes, aga naise suhtes ikka helde kuni pillamiseni.

Igatahes on uhked riided, siidipesu, head road — need anded, mida ka kõige kehvem hiina mees püüab kanda oma ajutiselt armastatu jalge ette. Samuti ei puudu ka isiklik teenija.

Ning seni, kuni naine on truu ja end välisilmale ei näita asjata, võivat ta kindel olla oma isanda alandlikkuse ja tänu peale.

Eksib ta aga — leiab end kohe tänavalt ja lõpp on külluse ning mugavuse unenäol.

Tüdrukud, kes lasevad end niimoodi oksjoniteel avalikult väljapakkuja, tulevad esijoones muidugi nende hulgast, keda on äratüüdanud

---

„Igatahes,“ ütles lõpuks Joe, „mulle tundub, et sa oled mind väga halvasti käsitletud.“

„See mulle meeldib!“ hüüdis naine, „silmas pidades, kuidas sa mind kohtlesid!“

Nad vaatasid üksteise silma. Nad tundsid üksteist nii hästi. Miks oli ta proovinud temaga seda rumalat armumängu? See oli nagu äraandmine nende lihtsale ligidusele ja sõprusele. Mees nägi seda selgesti ja tal oli kahju.

Ja naine nägi tema pilgus ausat, kannatlikku armastust enese vastu, ta nägi seal imelist, rahulist, koondundust. Esimest korda nägi ta seda seal, seda rahulist, kannatlikku, koondunud nooremehe igatsust, kellel olnud kurblik ja üksik lapsepõlv ja kes nüüd otsib naist ja kodu. Ta süda läks soojaks. Ta tundis eneses kajastust mehe tunnete.

„Mis sa oled otsustanud, Hester?“ küsis Henrietta.

„Ma jään ikkagi Joe juurde,“ ütles Hester.

„Hea küll,“ ütles Henrietta. „Ja mina lähen Bonamy juurde.“

Vaikselt avas ta ukse ja läks. Joe ja Hester vaatsid üksteist kaugusest.

„Mul on kahju, Hester,“ ütles Joe.

„Sa tead, Joe,“ ütles naine, „mul on ükskõik, mis sa teed kui sa mind aga tõsiselt armastad.“

D. H. Lawrence'i järele.

vaba ja kindluseta tänava elu. Eriti just viimasel ajal on mitmesuguste uute poliseimääruste tõttu nende tegevus seal äärmiselt raskendatud.

Nii pole ime, et hiinlase varjatud kodu paistab mitmelegi neist vaikse sadamana, kus võib end väljapuhata elust, mis seni võib-olla olnud rohkem tagaetud metslooma, kui inimese oma sarnane. See võib kesta kuni on noorus ja ilu.

Peale seda aga — jälle tänav, kes ikka ja alati lahtistel kätel võtab vastu oma tagasi-tulnud tütreid.

Teine liik oksjonile minejaid on tüdrukud, kes — väikekoodanlise terminoloogia järele seni olnud kõigiti korralikud ja ausad.

Nad on töötanud teenijatena majades või tehastes ehk isegi kontorites ja ärides kuni neile näib, et ainult omal jõul elust läbilüüa on naisel ikkagi raske.

Või ka mõned nende hulgast, kes tulnud maalt linna — otsima kergemat elupõlve.

Et nendegi karjeer lõpeb tänaval või kõige viletsamates mülgastes on selge.

Peale nende kahe eelpoolnimetatud liigi on mõnikord sarnastel oksjonitel veel väljapakku-misel üks kolmas, mis psühholoogiliselt kõige huvitavam.

Tõsi, neid tuleb ette harva, kuid ometi mitte nii harva, et olla ainult erand.

Mõtlen nimelt tütarlapsi, kes pärit tihti jõukatest kodudest ja kel ei puudu haridus ega hea kasvatus.

Nad on harilikult aastate poolest kõige nooremad, ning toovad oma harulduse tõttu agendile kõige suurema kasu protsendi.

Kuidas agent neid üldse oskab üles leida ja omi ettepanekuid teatavaks teha, on muidugi ta enese saladus.

Kuna kahe esimese liigi juures nende teguviisi motiivid on meile enam-vähem arusaadavad, seisame siin aga näiliselt mõistatuse ees.

Mis sunnib neid tütarlapsi lahkuma omast heast, isegi jõukast kodust, omast seltskonnast, oma hariduse ja kasvatus tasapinnalt üldse? Võime oletada, et tihti seks tõuget annab romantika ja tung juhtumisi otsida — omadused, mis ju ühised kõigi elujõulistele noortele. Siis, võib olla, võlts ettekujutus sellest saladuslike ida nõiasärast, saadud muidugi filmidest ja viletsatest romaanidest.

Ja kui puudub neil vaimline tasakaal, mis suudaks vaos hoida romantilist meeltelendu ja kui ehk juhtub, et vanemad ei oska õiget tooni tabada just oma murrangu aega üleelava lapsega, siis on siin osava agendi käes ideaalne pind.

Ning pärast, kui nad ärkavad unenäost ja leiavad end hirvitava tõelikkuse küüsis — kas nad siis ise end meeletult hävitavad, või — kõige peale käega lüües — laskuvad mülgastesse? . . .

Meie ei tea seda. Samuti, kui ei saa iialgi teada vanemad, kellele nende laps on mõistatuslikult ja teadmata kadunud igavesti.

Seesmise tasakaalu puudumine oli see põhjus, mis viis hukatusesse siin ühe noore keskkooli õpetajanna. Üks mu siinsetest tuttavaist jutustas mulle selle loo ja pärast leidsin ka ühest ajalehest väikse märkuse, mis nähtavasti puutus sama isikut.

Neiu, kes alljärgneva draama kangelane, sündis Inglismaal, heas, jõukas perekonnas. Lõpetas kodulinnas kesk- ja ülikooli. Siis sõitis Lääne-Austraaliasse, kus sai ühes tütarlaste keskkoolis õpetajaks. Oli tubli töötaja ning kui inimene — armastet ja lugupeetud.

Siis jäi haigeks, tuli ajutine töövõimetus. Vähehaaval kadusid silmapiirilt sõbrad ja tuttavad. Asemele astus üks uus trööstija — uimastav mürkaine . . . Kui paranes — kohta ega tööd ei leidnud. Asi läks niikaugele, et ainult tänavale minekuga päästis end näljasurmast. Oli veelgi noor ja ilus . . . Leidus rikas hiinlane, kes talle pakkus varju oma kodus . . . Pakkumine võeti vastu . . . Kui olid kadunud ilu ja noorus — jällegi tänav. Siis uuesti hiinlaste juurde — mängupõrgusse ja oopiumi suitsetajate juurde . . . Õppis ka ise lugupidama sest mürgist, kui teenis peremehe kliente . . . Umbes neli kuud tagasi halastas surm ja lunastas.

Nii lühidalt ühe naise elukäik, mis algas kõige soodsamates tingimustes, kuid keda ei päästnud hukkamisest ei hea kasvatuse ega ka kõrgema hariduse ballastid.

Kõigest eelpoolöeldust selgub, et leidub meie päevil ja meie keskel veel küllalt ja küllalt naiste orjast ja viletsust igasugusel kujul.

Et tulevikus teha neid nähteid kui mitte hoopis võimatuks, mis vist läbiviimata, siis vähemalt vähendada kuni võimaliku minimumini, siis on siin esijoones lai tööpõld naistele enesetele. Kohapeal ja rahvusvaheliselt võivad tuua need naised, kes nüüd juba naudivad emantsipatsiooni õnnistusi, palju ergutust ja ka tegelikku tööd sellele alale.

Mis puutub erilisel meie oma kodusse, — Eestisse, siis oleme ju õnnelised ses suhtes, et puuduvad suurlinnad oma mülgastega.

Teiselt poolt on aga igavesti kadunud need ajad, kus eestlane ehk eraldi eesti naine väljamaal oli suur haruldus.

Ei ole praegu vist ühtegi ilmakaart, kus neid, kuigi üksikult, ei leiduks.

Peale selle — ei saa ju keegi salata, et kodused olud on kitsad. Tuhanded keskkooli lõpetanud tütarlapsed otsivad asjata tööd — mida ei ole. Kui nüüd näiteks ühel ettevõtlikul agendil, kes teeb äri sel teatud alal, tuleb pähe paigutada kuulutusi lehte ja pakkuda roosiliste lubamistega kohti noortele naidudele väljaspool kodumaa piirisid, kas siis vähe leiduks neid, kes healmeel läheks? Ning läheks kõige paremas usus ja heas lootuses, et võivad teenida ja ilma näha.

Südamest loodan, et tegelikult sarnane juhus ei leia aset ehk kuigi keegi peaks, siis võimud katsuksid kuulutaja isiku suhtes selgust muretseda, enne kui tõesti sünnib õnnetus.

Aga olgu nüüd võimude poolt korraldet katseabinõud nii head, kui iganes võimalik, jääb siiski ideaaliks kasvatada tüdrukuid, kes oskavad end ise kaitsta.

Kui kool, erilisel mõtlen siin tütarlaste keskkooli, on oma ülesande kõrgusel, siis peab ta väljalaskma ellu isikuid; kes mitte esimese neid elus tabanud õnnetuse puhul ei jää lamama kui murtud ja trambitud pilliroog. Vaid kes end ikka ja jälle püsti ajavad, nagu oleks nad vedrud, mis taotud karastet terasest.

Materjal, mis tuleb kokku meie tütarlaste keskkoolidesse, on hea. Kahtlemata seisab ka meie õpetajaskond üldiselt kõrgel tasapinnal.

Ja kui tütarlastele enne koolist lahkumist selgitatakse vähegi hädaohtude iseloomu, mis varitsemas naiivisid ja nõrgaloomulisi laias maailmas, siis kindlasti teavad ja oskavad nad endid hoida isegi kõigi kavalamalt seatud püüniste eest.

Aga kuidas oskaks ja teaks nad teha seda siis, kui nad ei aimagi, mis neid võib varitseada?

Dr. K. Otto-Williams.

Sydneys, 1930.

Natuke Hollandist.

Septembri lõpp. Päike hõõgub õitemeres väikestes aedades väikeste majade ees. Soe suvipäike veel. Ilusad, puhtad ja kodused on need punased telliskivimajakesed värviliste aknaraamide ja us-

tega. 'Igale mehele oma maja,' ütleb hollandlane ja ehitab aga värvilisi kahe-kolmekordseid üheperekonna elamu, rohkete akende ja väikeste aedadega. Ja need majad hoitakse seest ja väl-

jaspoolt hoolega puhtad: hommikuti turnivad mehed pikkadeil redelil nende seinu mööda, pestes aknaid ja pühkides tolmu, tänavad lainetavad. Holland on ju väga veerohke, osa sellest on kuivaks lastud meri ja teist osa kuivatakse veel. Terve $\frac{1}{10}$ kogu maaalast saab Zuidersee kuivaks laskmisest juurde. See on meie sajandi hiilgavaim, suurim töö, mida see visa rahvas oma mere kallal teeb: meri suletakse tammidega, pumbatakse liigne vesi lahtisesse merde, kaevatakse kraavid, kuivatatakse ja kultiveeritakse uus maa. Rohked veskid on esijoones veepinna reguleerijad ja jahvatavad ennem vett kui vilja.

Madal maa, vihm ja udu, eriti talvel. Amsterdam on püstitatud eriti soisele pinnale ja majade aluseid tuleb kindlustada palkide rammimisega pehmesse aluspinda, nii et majade ehituskuludest on sageli üle poole majade all. Ja kõik need vanad patriitside majad, mis nii auväärsetl tükuvad vaikesete grachtide-kanalite ääres põliste puude varjus, on ehitatud sarnaselt. Kuninganna lossi alla on rammitud üle 13.000 palgi, mis sageli välismaalt tuua tulevad. Kuid selles niiskes, soojas kliimas kasvavad hästi lilled ja Haarlemi ümbruses näeb terveid istandusi tulpe ja hüatsinte.

Holland on pindalalt umbes sama suur kui Eesti, elanikke aga üle seitsme miljoni ja ometi on sealgi kultiveerimata maaalasad. Luidete-düünide piirkond, siia ehitavad vaid rikkad oma suvilaid, ja liivanõmmed, nende lainelist, kanarbikuga kaetud seljandikke läbib vaid asfalteeritud autotee. Head teed, ime siis, et seal nii palju autosid ja veel rohkem jalgrattaid. Ah, need jalgrattad, igamehe autod, kindlasti tuleb igale elanikule jalgrattas, kui mitte rohkem ja vaata, et lapsed enne

rattasõitu ja siis alles käimist ei õpi. Mingit nummerdamist, maksu ehk kontrolli jalgratastele ei ole. Ei ole sugugi igav toiming seisatuda mõne tööstuslinna tänaval tööpäeval 12 ja 2 vahel ja jälgida seda puhkenud „jalgratastamist”. Töölised teudais rõivais ja valgetes puukingades, tüdrukud heledais mantleis kunagi mitte puukingades, emad, laps väikeses korvis istme taga, äriteenijad erilistel jalgratastel: esimene ratas väiksem, sellel suur raudraam, millel siis hiigla korv transporteeritava kraamiga, koolilapsed raamatupakkidega, nunnad roosikrantsidega, soliid härrad silindreis jne. jne. lõpmatuseni. Isegi nii kaugele levib see rahvapärane liikumisvahend, et Sant Nikolas, Püha Nikolas, ilmub mõnele poole tavalise valge hobuse asemel jalgrattal, must Piet-Peeter, ikkagi kaasas.

Sant Nikolase päev, Sinterklas, 5-dal detsembril, on suurim püha aastas, täiskasvanute ja laste püha. Püha Nikolas, valge habemega, sõbralik vanamees ja ta must teener Piit tulevad laevaga Hispaaniast. Suure pidulikkusega võetakse teda igas linnas ja külas vastu, kus väikesed mudilased teda juba ammu, ammu suure igatsusega ootavad. Igal õhtul seatakse siis põksuva südamega oma puukingad, vähe heinu hobusele ja ka midagi mustale Piidile kamina ette ja hommikul leitakse sealt neid aardeid, mida kogu aasta on igatsetud ja nõdalaide vaateaknais imestatud. Need on kinkimiste päevad, saavad noored ja vanad, rõõmsa ärevuse ja ülemeelikute lõbustuste, karnevalide päevad. Jah, kõik on olemas: puukingad, tuuleveskid, lilled, grachtid, tiivulised tanud, sinterklas ja palju, palju muud sellel väikesel maal ja võrastelahkel rahval.

Hilja Huik.

Tänapäeva naised.

Emmy Freundlich.

Emmy Freundlich on tänapäeva silmapaistvamaid naisi majanduspoliitilisel alal. See omal alal kuulsaks saanud Austria naine on juba pikemat aega esimene ja ainuke naiseseindaja Rahvasteliidu majandussektisioonis.

Juba ilmasõja ajal, kui Austrias hakkas ennast üliteravalt tundma andma toiduainete puudus ja valitsuse ringkondade kõige suuremaks mureks oli nende õiglane jaotamine, pöördus üldine tähelepanu Emmy Freundlichile. Kuuludes sotsiaaldemokraatlisesse erakonda, oli ta selle ringkondades küll juba varem tuntud, kuid alles kibeda häda aastad ilmutasid ka laiematele ringidele selle naise organiseerimise võimed, tema majandusliku mõtlemisviisi ja otse üllatava tööjõu. Varsti kutsuti ta riigi

toitluskomiteesse ja samuti kaubanduspoliitilisesse komisjoni. Peale sõja lõppu ja peale Austria riigipöörde valiti ta rahvaesindusse, kus ta töö tänapäevani on väga hinnatud ja üldtunnustatud.

1919. a. kuni 1922. aastani töötas ta toitlusministeeriumis direktorina. Austria Ühistegelise Liit, kus ta on juhtival kohal, saatis ta 1923. a. oma esindajana tööstuskotta.

Selle naise suur tööjõud suudab ühendada ta ülesandeid Rahvasteliidus, parlamendis, lugematutes majanduslistes organisatsioonides, oma erakonnas ka veel agara tegevusega naisliikumise alal. Peale selle on ta tuntud ja hinnatud hea kõnelejana, kes lihtsalt ja selgelt tutvustab naisi majanduspoliitiliste küsimustega

ja nende muudatustega, mis majandusline areng toonud on ka kodusse majapidamisesse. Eriti huvitab teda toitlusküsimus ja selle uurimisele on ta pühendanud palju aega.

Haruldane lihtne omas esinemises, on Emmy Freunlich võitnud suure poolehoiu ja ka kõrge hindamise kogu maailma naiste

poolt. Oma vaba aja veedab ta oma armsas kodus kahe tütre seltsis, kellest üks on keemiker ja teine majandusteadlane. Kuid need on ainult nagu üksikud puhkehetked selle naise tööga koormatud elus, kes on kogu oma suure tööjõu pühendanud sotsiaalsele ja poliitilisele tegevusele.

KROONIKA

Allkirjade kogumine perekonnaseaduse eelkava ümbertöötamise palveks edukalt möödunud.

Kuigi Naisliidu poolt ametlikult välja kuulutatud tähtaeg allkirjade kogumiseks lõppes juba 1-sel aprillil, pole kaugeltki veel kõik allkirjade lehed tagasi saadetud. Palume siinkohal kõike neid organisatsioone ja isikuid, kellele lehed veel saatmata, seda viibimatult teha, kuna nad vajalikud asjale käigu andmiseks. Üldiselt peame tunnustama, et naised sel puhul on ilusasti ilmutanud oma kindlat tahet — saada uut perekonnaõigust, mis rajatud üheõiguselusele. Paari kuuga ja ilma jõupingutusteta ja suurema kihutustööta on Naisliitu senini kokku tulnud juba üle 30.000 (kolmkümmend tuhat) allkirja. Paljud allkirjad meeste poolt, kelle hulgas paljud meie nimekamad riigimehed ja õigusteadlased, kinnitavad ka seda, et Eestis leidub küllaltki mehi, kes arusaades tänapäeva nõudmistest, kaasa tunnevad naiste soovile rajada uut perekonnaõigust õiglasele ja ajakohasele alusele. Loodame tulevases numbris tuua lõpuliku kokkuvõtte allkirjadest ja ka sammudest, mis viimase naiskongressi otsuste läbiviimiseks vajalikud.

Möödunud allkirjade kogumine, mis ju oli esimene suurem naiste tahtmise avaldus, näitab selgesti, et meil naistel on üksmeelt ja et meie teame, mida tahame. Ta näitab ühtlasi, et meie ei lase endid kõigutada omis veenetes vastutöötamisest ja isegi naeruväärinast hoolimata.

TEADAANNE.

1. Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu liigetel on võimalus kandideerida Schweitsi Akadeemiliste Naisteühingu poolt väljakuulutatud stipendiumile 4000 Shveitsi frangi kuuruses. Stipendium võimaldab teaduslikku tööd kirjanduse, teoloogia, õigusteaduse alal, ükskõik

millises shveitsi ülikooli linnas. Stipendium maksab 1. oktoobrist 1932. a. kuni 1. augustini 1933. a. Kandidaat peab valdama kas prantsuse- või saksakeelt. Sooviavaldustega esineda E. A. N. Ü. juhatusel Tartus, Lossi tän. 1, hiljemalt 1. sept. 1931. a.

2. Itaalia Akad. Naiste Ühingu poolt on väljakuulutatud auhind 10.000 itaalia liiri suuruses tööle, teemil „Aja mõiste arenemine — L'évolution de la notion du temps“, mis saab esimese auhinna rahvusvahelisel võistlusel. Töö peab kirjutatud olema itaalia, prantsuse, inglise, saksa või hispaania keeles. Kokkuvõtte tööst peab esitama kuni 31. dets. 1932. a.

Naine usuteaduse audoktoriks.

Esmakordselt on Inglismaal naine valitud usuteaduse audoktoriks. Glasgow ülikooli usuteaduskond valis selleks tuntud inglise jutlustaja Maude Roydon'i. Maude Roydon on tuntud sotsiaaltegelane, kellele Londoni vaesemad kihid võlgnevad palju tänu. Juba ammu on ta inglise naisliikumise nimekamaid juhte ja oli selle liikumise tormilistematel aegadel üks selle parimaid kaitsjaid ja silmapaistvamaid kõnelejaid rahvaüksõigustel. Loengute reisirid on aidanud tutvustada ta nime pea terves maailmas.

Leedus naine ringkonnakohtunikuks nimetatud.

Esimene ja ainuke naine Leedus ringkonna kohtunikuna on Helene Jackevicaite, keda Leedu president jaanuarikuul kinnitas Marijampoli ringkonna kohtuliikmeks. Leedus on ringkonnakohtus vastav meie kohtupalatile.

1922. aastast peale töötas ta kohtuameti kandidaadinna Kaunase ringkonnakohtus. Juba 1923. aastal määrati ta rahukohtunikuks, millisenä ta töötas oma nime tuseni ringkonna kohtu liikmeks.

E. Naisliidu 10-aastase tegevuse
juubeli puhul ilmus ülevaade:

Kümme aastat

Eesti Naisliitu

Ilusasti välja antud rikkalikult piltidega kau-
nistatud album sisaldab kujuka kokkuvõtte
mitte ainult Naisliidu, vaid kõigi meie naiste
— — — tööst ja püüetest. — — —

Album maksab ainult 75 senti.

Ta peaks kuuluma iga naise lugemislauale.

Tellida võib albumi E. Naisliidust, Tallinn, Rataskaevu
tän. 22, saates raamatu hinna postmarkes ehk rahas.